
Anotace

François Hartog: *La Nation, La Religion, L'Avenir*

Sur les traces d'Ernest Renan

Paris, Éditions Gallimard 2017. 156 s.

Zatím poslední kniha francouzského historika a filosofa dějin Françoise Hartoga, známého zejména svými analýzami otázek spojených s problematikou vnímání toho, co je historie a historično (česky vyšly např. jeho knihy *Věřit v dějiny* či *Režimy historicity*), se obrací zajímavým způsobem k osobnosti a dílu francouzského myslitele Ernsta Renana (1823–1892). Pro dnešního čtenáře představuje dílo tohoto autora spisů, jež v 19. století a na počátku století minulého ovlivnily nejen soudobý francouzský, nýbrž celoevropský intelektuální svět, většinou již jenom něco velmi vzdáleného, plně poplatného své době a jejím kulturním zápasům. Renanovy knihy, věnované dějinám původu křesťanství, či averroismu a jeho místu v kulturních dějinách Evropy, nebo historii řečtiny ve středověké západní Evropě (od 5. do 15. století), lze dnes stěží považovat za aktuální. Svědčí však o neobyčejně šíři a záběru talentu autora, o rozsahu jeho filologických, filosofických, teologických a historických zájmů a znalostí, jež mu navzdory peripetiím jeho životní dráhy zajistily ještě za jeho života uznání a jistou proslulost i za hranicemi Francie.

Ovšem Renanova *Filosofická dramata* (*Drames philosophiques*, česky 1898), či *Filosofické dialogy a zlomky* (*Dialogues et fragments philosophiques*, 1876, moderní kritické vydání 1992), jeho *Budoucnost vědy, myšlenky z roku 1848* (*L'Avenir de la science, pensées de 1848*, tiskem však vydaná mnohem později, až v roce 1890), *Život Ježíšův* (*La Vie de Jésus*, 1863, česky o 10 let později) a třísvazkové *Dějiny lidu Izraele* (*Histoire du peuple d'Israël*, poslední dva svazky vyšly až po Renanově smrti) zasluhují pozornost nepochybně ještě dnes. Renan se v celém svém díle jeví jako neúnavný a originální badatel, jako jeden z plejády excelentních myslitelů, jež jsou představiteli toho nejlepšího, co přinesla kultura evropského 19. století – se všemi svými nepopíratelnými klady i nevyhnutelnými mezemi. Renanovým dílem proniká, jak na to upozorňuje Hartog, víra v racionální vědu, v možnost nekonečného růstu lidského poznání, v budoucnost evropské kultury a civilizace.

Jako angažovaný intelektuál, jímž vlastně byl po celý svůj život, Renan vystoupil také s jednou přednáškou, která okamžitě vyvolala velký rozruch a která rezo-

nuje ještě dnes, v docela jiné době, než byla ta, v níž ji přednesl. Renan se v této přednášce, v níž se věnoval otázce, co tvoří podstatu národa (*Qu'est-ce qu'une nation?*, 1882), vyznal ze svého přesvědčení, že národ se neudržuje primárně etnickými, nýbrž hodnotami, k nimž se dané národní společenství trvale aktivně hlásí. Právě tato přednáška činí Renanovy myšlenky aktuálními ještě dnes. Název Hartogovy knihy o Renanovi, totiž *Národ, náboženství, budoucnost*, tak plně odpovídá jejímu obsahu, jenž se s neobyčejnou mírou kritického zaujetí vyrovnává s jedním velmi významným intelektuálním odkazem.

Petr Horák